

*Clánok Jána Francisciho „Severoslovania v Uhrách, t. j. Slováci a Rusíni
a krajinský snem uhorský“.*

Uverejnili PbV, roč. I, č. 6. Budín 5. apríla 1861. Závěrečná část.

J. Francisci podáva vo svojom článku ďalšiu konkrétnu formuláciu slovenských požiadaviek roku 1861. Okrem iného žiada hranice stolíc uviesť do súladu s národnostnými hranicami, úradnú reč slovenskú v čisto slovenských stoličiach, slovenských úradníkov, na školách uviesť používanie slovenčiny, zakladať učené spoločnosti a podporovať ich z verejných prostriedkov, zvolať národný snem a všeobecný snem slovensko-rusínsky na ustálenie požiadaviek oboch národností.

Slováci a Rusíni teda pri zadržaní hraníc a zákonných inštitúcií krajiny uhorskej, čo schválne a po predku poznamenávame, môžu a musia žiadať:

1. Aby tam, kde Slováci a Rusíni nepretržene a v jednom kompaktnom celku bývajú, ale pre teraz stávajúce ohraničenie stolíc jejich úlomky i s jinými národnosťami v jednu a túže stolicu spojené sú, hranice stolíc podľa národopisnej čiary sa v nove porobili, do ohľadu a za základ berúc pri tom národnosť, nie pojedinných jednotlivcov, ale masy obyvateľov v patričných obciach — a tak úlomky slovenskej alebo ruskej národnosti z miešaných stolíc alebo susedným slovenským stoliciam prirazili, alebo v jednu novú slovenskú alebo ruskú stolicu spojili. Tam ale, kde sú slovenské a ruské obce s národnosťami tak premiešané, že väčší, kompaktný celok netvorí, alebo len pojedinne osihotené stoja, aby tieto obce či na podobu ochodzí (járás), či na podobu stolíc, s okresom účinkovania týmto politickým pochopom zodpovedajúcim sa v jeden politicko-národný celok spojili tak, jako to vidíme na provincii miest spišských, alebo na okresoch Hajdúkov, Jazygov a Kumánov.¹ V stolicach týchto a ochodziach by rečou úradnou, a síce vo všetkých odvetviach verejného života, teda v poradách stoličných, pri súdoch a úradoch stoličných, mestských a občianskych akéhokoľvek druhu a mena, výlučne len slovenská alebo ruská bola a úrady, až do najvyššieho v stolici by tiež len obyvateľmi týchto stolíc a ochodzí dosadzované byť mohli.

2. Aby na poli národnosti v p[unkte] 1. vyznačenom podľa potreby i tak zvané okresnie a zmenkové súdy so slovenskou, poťažne ruskou úradnou rečou ustanovené boli a pre súdy tieto k dosadeniu úradných miest sa jednotlivci slovenskí a ruskí vyberali.

3. Aby i cirkevno-administratívne okresy, teda biskupské diecezy a dekanáty, superintendencie a senioráty v tom spôsobe, jako sme o novousporiadaní stolíc a ochodzí v 1. p.[unkte] povedali, na základe národnosti v nove podelené boli, aby v slovenských a ruských cirkevných okresoch úradnou rečou výlučne reč slovenská poťažne ruská bola, a aby hodnosti cirkevné v týchto slovenských a ruských okresoch, a síce i hodnosť biskupov a superintendentov sem zahrňujúc, len členami týchto okresov dosadzované boli.

¹ Tieto okresy mali od svojho vzniku značnú samosprávu; v druhej polovici 19. stor. boli zrušené pri ich vtelení do príslušných stolíc.

4. Aby v školách obojemu podľa punkta 1. a 3. vyznačil sa majúcih národno-politických a cirkevných okresov, a síce nižších i vyšších, ba i najvyšších výlučne reč slovenská, poľažne ruská bola rečou vynaučovacou a naukosdelnou.

5. Aby cieľom vzdelávania svojej reči a literatúry učené spoločnosti založiť a k tomu cieľu príspevky na poli svojej národnosti slobodne zbierať mohli, k podporovaniu ale ústavov výlučne len cieľom iných národností venovaných nútení neboli. — Taktiež, jestli by jakýkoľvek ústav, ktorý len výlučne záujmy dajednej inej národnosti za cieľ má od štátu pomoc mal dostávať, žiadajú Slováci a Rusíni, aby i jejich podobné ústavy kadenáhle existovať začnú, v tom istom pomere od štátu podporované boli.

6. Naposledy, aby v záujmoch nepolitických, lež len čisto národných, cirkevno-administratívnych a ekonomických, v záujmoch vychovávania a škôl, naposledy literatúry a umenia, zhromaždenia národné, pod menom sbor alebo snem národný, podľa potreby držať, držiavať, tam sa radiť a v poľahu na spomenuté predmety vonkoncom platné uzavrenia donášať mohli. Čo sa týchto zhromaždení dotýče, za potrebné sa uznáva jedno všeobecné zhromaždenie Slovákov a Rusínov v poľahu na spoločné národné záujmy, ináč ale čo sa predmetov do oboru vychovávania a rozličných cirkví prináležajúcich dotýče, odseky podľa rozdielu vyznari náboženských usporiadať.

V tomto záleží to, čo Slováci a Rusíni žiadať môžu a musia a síce preto, že bez toho jako národ čo sú a ostať chcú žiť nemôžu a po druhé, že v žiadostiach týchto nič takého niet, čo by nespravedlivé alebo asnaď spoločnej vlasti nebezpečné bolo, naposledy že v žiadostiach týchto nič takého niet, čo by vo vlasti našej už neexistovalo.

V poľahu na toto poslednie pripomíname okrem hore uvedených príkladov spišských nemeckých miest, hajduckých a jazyko-kumanských okresov, ešte sedmohradských Sason, a z druhej strany protestantov uhorských. —

Je to v zákonodarstve našom uhorskom už od starodávna uznaný princíp: menšine v poľahu na jej osobitné záujmy autonomiu zabezpečiť, aby sa proti nátisku väčšiny poistiť a brániť mohla.

My, Severoslovania uhorskí, len to žiadame, čo zákonodarstvo uhorské v spomenutých pádoch nie len možným, ale skrze uvedenie do krajinských zákonov i uzákonenia hodným byť uznalo — a jestli hrstku spišských Nemcov, jestli protestantov zákonodarstvo uhorské sa zaujať chcelo a vedelo, čím viac nárokov môžu a musia mať tri miliony Slovákov a Rusínov na uznanie tohože zákonodarstva.

Pisali sme a píseme tieto riadky v deň slávneho vzkriesenia syna božieho, v deň slávneho víťazstva života nad smrťou, pravdy nad bludom, spravedlnosti nad krivdou, svetla nad tmou, dajže bože, otče láskavý, aby i snem tento krajinský bol slávnou slávnosťou slávneho víťazstva pravdy nad bludom, spravedlnosti nad krivdou a života národného nad vedomými i nevedomými národovraždami.

Ján Palárik informuje adresáta o svojom národovectve v súvislosti s prispievaním do Priateľa ľudu, o stanovisku k politickej skupine Mácsayovcov, pričom